

25 mei 1977 was een dieptepunt in de geschiedenis van de PPR. Van de in 1972 behaalde 7 zetels bleven er slechts 3 over. Iedereen zocht naar de oorzaken en her en der werden zwarte pietten uitgedeeld. Natuurlijk speelde op de achtergrond de gijzelingsaffaire die de kampanje zo beïnvloed had een rol. De neiging is bij de kiezer aanwezig om in zo'n situatie op een grotere partij te stemmen.

Het partijbestuur zag de verkiezingsuitslag als een signaal om het functioneren van de partij kritisch te beschouwen. Er werd een commissie ingesteld die een rapport moest maken, dat als basis voor een discussie in de partij kon dienen. Het partijbestuur wilde de aanbevelingen van deze commissie Trip concreet uitwerken.

Met behulp van een aantal schriftelijke bijdragen van bestuursleden stelden voorzitter Wijnand van Hoogevest en bestuurslid Ton de Lange een nota op. Dit stuk stond 15 augustus op de agenda. De meeste bijdragen voor de nota waren geleverd door partijbestuursleden die vonden dat de PPR bereid moest zijn samen met het CDA regeringsverantwoordelijkheid te dragen zolang er nog geen progressieve meerderheid in Nederland was. In feite wilden ze de Amersfoortse kongressuitspraak van een half jaar eerder, waarbij de PPR uitsloot deel te nemen aan een kabinet met het CDA, herroepen. Volgens hen had de kiezer deze politieke lijn van de PPR afgewezen. Dit deel van het bestuur met o.a. voorzitter Van Hoogevest stond tegenover de bestuursleden die in vice-voorzitter Jaap de Jong hun belangrijkste woordvoerder vonden.

Kompromistekst

De discussie in het bestuur spitste zich zoals te verwachten toe op paragraaf 4.6 waarin stond dat samenwerking in een regering ook met niet-progressieve partijen een reële mogelijkheid bleef voor de (nabije) toekomst. Voor De Jong was deze tekst absoluut onaanvaardbaar. Een progressieve politiek was in een kabinet waaraan het CDA deelnam absoluut niet gegarandeerd.

De tekst uit de nota werd tijdens de vergadering op verschillende punten geamendeerd maar werd toen het op stemmen aankwam uiteindelijk verworpen. Een impasse was ontstaan. De vergadering werd tot de volgende avond geschorst. Jaap en Wijnand zouden proberen een nieuwe tekst te maken. Door drukke werkzaamheden van Van Hoogevest was er van overleg tussen beide heren geen sprake geweest en lag er de volgende avond een tekst van

Op 25 mei 1977 leed de PPR een historische verkiezingsnederlaag. Van de zeven kamerzetels bleven er slechts drie over. Dat was voldoende aanleiding om al lang sluimerende spanningen in de partij tot een uitbarsting te doen komen. Het resultaat was het aftreden van het voltallige partijbestuur, maar dan wel verdeeld in twee groepen. De meerderheid onder aanvoering van vice-voorzitter Jaap de Jong wilde samenwerking met het CDA 'niet uitsluiten'; de minderheid, geleid door voorzitter Wijnand van Hoogevest, vond samenwerking met het CDA 'een reële mogelijkheid'. Het ging om de politieke leiding van de partij: zou die wel of niet in handen blijven van het kersverse kamerlid Ria Beckers?

EVEN WAS DE PPR STUURLOOS

DE POSITIE VAN RIA BECKERS WERD GERED

Jaap de Jong op tafel. Hij had getracht door een aantal wijzigingen aan te brengen een kompromistekst te vervaardigen. In de vergadering werd het Jaap duidelijk dat een grote groep helemaal niet zo'n tekst wilde. In de notulen valt te lezen dat hij voorstelde meteen maar weer te vertrekken waarna een diepe stilte volgde.

Wijnand gaf toe dat hij geen kompromistekst wilde: 'Laten we de oorspronkelijke tekst de partij in sturen. Laat de meerderheid op een kongres het er niet mee eens zijn, dan weten we in elk geval wat het kongres wil. En dan is er duidelijkheid.'

Met een krappe meerderheid nam het bestuur de op een aantal punten gewijzigde tekst van Jaap de Jong aan die uitsprak: 'dat de PPR op alle nivo's streeft naar deelname aan bestuurskolleges, waarbij ook samenwerking met zogenaamde niet-progressieve partijen niet uitgesloten kan worden. In concrete situaties moet de partij in haar diverse geleidingen daarover beslissen; een keuze die meer bepaald moet worden door de maatschappelijke en politieke krachtsverhoudingen en afgezet dient te worden tegen de wenselijkheid te komen tot een progressieve meerderheid in parlement en onder de bevolking.'

De daaropvolgende discussie in die vergadering ging over het functioneren van het partijbestuur zelf. De nota van Trip stelde dat het daarmee niet best gesteld was. Het bestuur was niet homogeen, niet representatief, kwalitatief niet sterk en als gevolg van dat alles had het geen gezag. 'De enige fatsoenlijke oplossing, naast de structurele verbeteringen als voorgesteld en hierna uitgewerkt, is een volledige vernieuwing.'

Verwarring

Na een lange discussie werd met een stemverhouding van 6 tegen 5 en 1 onthouding een tekst aangenomen waarin stond dat het bestuur het als een daad van politieke moed zag, als de bestuursleden hun zetels ter beschikking zouden stellen. Nu is het nogal

vreemd dat een bestuur in zijn geheel aftreedt omdat een kleine meerderheid dat nodig vindt en er ontstonden dan ook al gauw tijdens de vergadering allerlei interpretatieverschillen over de aangenomen tekst. Niet aanwezige bestuursleden werden opgebeld of (indien zij niet te bereiken waren) van hen werd ingeschat wat zij van deze uitspraak zouden vinden. Men vermoedde dat bij de voltallige aanwezigheid de tekst niet aangenomen zou zijn en om alle verwarring nog eens groter te maken werd de tekst vanaf dat moment als verworpen beschouwd.

Voor Wijnand van Hoogevest en 6 anderen was de maat toen vol. Zij traden af. In een persverklaring, die zij de volgende dag uitgaven, noemden zij als belangrijkste reden dat het bestuur te verdeeld was ten aanzien van het te volgen politiek beleid. Toen het voorstel om het konflikt aan de partij voor te leggen en de zetels ter beschikking te stellen niet op een meerderheid kon rekenen hadden zij besloten af te treden.

In eerste instantie wilden de zittenblijvers aanblijven tot het komende kongres. Voordat de Tweede-Kamerfractie ook maar enig overleg met de resterende bestuursleden had gehad gaf zij een verklaring uit waarbij erop aangedrongen werd dat ook de 10 overgeblevenen zouden aftreden. Op de kerngroepvergadering van september verklaarde Ria Beckers dat de fractie dit moest doen in verband met mogelijke ontwikkelingen in de kabinetsformatie. Voorkomen moest worden dat de PPR door onduidelijke leiding helemaal niet meer aan bod zou komen. Daarnaast meende de fractie dat zo de polarisatie binnen de partij tot een minimum beperkt zou worden. Nadat deze verklaring was uitgegeven werd

er een bijeenkomst van bestuur, Eerste en Tweede Kamerfractie en zittende bewindsliden belegd.

Op het bestuur werd grote druk uitgeoefend. Jaap de Jong zou later in een interview in de Radikalenkrant vertellen dat een aantal van de daar aanwezigen verklaarden niets meer met de zittenblijvende meerderheid van het bestuur te maken willen hebben en dat het de laatste keer was dat ze met die mensen rond een tafel zouden zitten. De zittende bestuursleden stelden toen hun portefeuilles beschikbaar. Dat was volgens Jaap de Jong de enige mogelijkheid om de partij te behoeden voor een scheuring.

De vraag blijft of het partijbestuur over deze kwestie moest vallen. Bestuurslid Jos Vernooij merkte in de vergadering van 16 augustus op dat de verschillen tussen de twee teksten over de regeringsverantwoordelijkheid te onbenullig waren om te worden opgevat als wezenlijke tegenstellingen. „Men lacht zich rot om het zogenaamde wezenlijke verschil tussen: samenwerking met het CDA 'niet uitsluiten' en 'een reële mogelijkheid vinden'."

Jaap de Jong verklaarde op de kerngroepvergadering dat de breuk was gewild door een groep in de partij die verder geen 'ge-oh' wilde. „Hun koers is erop gericht om een groep uit de partij te werken. Dat aftreden was een manoeuvre om een betere uitgangspositie te krijgen."

In het latere interview in de Radikalenkrant gaat De Jong op de diepere oorzaken van het konflikt in. Hij zegt daar dat het om de positie van Ria Beckers ging. Michel van Hulten en bestuurslid Frans Schulte vonden dat Ria Beckers na de verkiezingsnederlaag geen fractievoorzitter kon worden. Zij diende de gevolgen van het échec te dragen. Volgens Jaap werd deze strijd verplaatst naar het politiek-strategisch debat in het partijbestuur. Door het aftreden van alle bestuursleden werd de positie van Ria Beckers gered. Een feit is dat met de bestuurskrisis een eind kwam aan een bestuur dat nooit goed gefunctioneerd had. De tegenstellingen waren reeds voor de verkiezingsnederlaag zichtbaar geweest bij de discussies over welke houding men moest aannemen ten opzichte van het kabinet Den Uyl. Het nieuwe bestuur onder leiding van Herman Verbeek kreeg de moeilijke opgave de eenheid te herstellen.

HANS VAN EGDOM